

פרק ב נחמיה בירושלים

פסוקים א-ט: בקשת נחמיה מהמלך

בחודש ניסן, כאשר נחמיה הגיש יין לארתחשסתא המלך, בתוקף תפקידו כשר המשקים, פניו נראו עצובים. המלך שאל אותו: פניך עצובים למרות שאתה לא חולה. האם זה בגלל שאתה מתכוון לעשות לי משהו רע ולבגוד בי? המלך חשד שנחמיה מתכוון לבגוד בו, ואולי אף להרעיל אותו במשקה שהוא ייתן לו. נחמיה מאד חשש מדברי המלך: **"וַאִירָא הֲרֵבָה מְאֹד"**. נחמיה יודע מנסיון העבר, שאם המלך חושד במישהו, המלך יכול להרוג אותו (לדוגמה, בימי יוסף שר האופים ושר המשקים היו בבית סוהר. את שר האופים תלו, ואת שר המשקים שחררו כעבור זמן קצר).

(א) וְהִי בְּחֹדֶשׁ נִיסָן שְׁנַת עֶשְׂרִים לְאַרְתַּחֲשַׁסְתָּא הַמֶּלֶךְ יַיִן לִפְנֵי וְאָשָׂא אֶת הַיַּיִן וְאַתְּנָה לַמֶּלֶךְ וְלֹא הִיִּיתִי רַע לִפְנֵי: (ב) וַיֹּאמֶר לִי הַמֶּלֶךְ מִדּוּעַ פְּנִיךָ רָעִים וְאַתָּה אֵינְךָ חוֹלֵה אֵין זֶה כִּי אִם רַע לִב וְאִירָא הֲרֵבָה מְאֹד: (ג) וְאָמַר לַמֶּלֶךְ הַמֶּלֶךְ לְעוֹלָם יְחִיָּה מִדּוּעַ לֹא יָרְעוּ פְּנֵי אֲשֶׁר הָעִיר בֵּית קְבָרוֹת אֲבֹתַי חֲרָבָה וְשַׁעֲרֶיהָ אֲכָלוּ בָּאֵשׁ: (ד) וַיֹּאמֶר לִי הַמֶּלֶךְ עַל מַה זֶה אַתָּה מִבְּקֵשׁ וְאַתְּפַלֵּל אֶל אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם: (ה) וְאָמַר לַמֶּלֶךְ אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב וְאִם יֵטֵב עֲבָדְךָ לִפְנֵיךָ אֲשֶׁר תִּשְׁלַחְנִי אֶל יְהוּדָה אֶל עִיר קְבָרוֹת אֲבֹתַי וְאַבְנֶנָּה: (ו) וַיֹּאמֶר לִי הַמֶּלֶךְ וְהַשְׁגֵּל יוֹשֶׁבֶת אֶצְלוֹ עַד מָתִי יִהְיֶה מִהֲלַכְךָ וּמָתִי תִשׁוּב וַיֵּטֵב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַחְנִי וְאַתְּנָה לוֹ זְמַן: (ז) וְאָמַר לַמֶּלֶךְ אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב אֲגֵרֹת יִתְּנוּ לִי עַל פְּחוֹזוֹת עֵבֶר הַנֶּהָר אֲשֶׁר יַעֲבִירוּנִי עַד אֲשֶׁר אֲבֹא אֶל יְהוּדָה: (ח) וְאַגְרֹת אֶל אֶסָף שֹׁמֵר הַפְּרָדֵס אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִתֵּן לִי עֲצִים לְקָרוֹת אֶת שַׁעֲרֵי הַבִּירָה אֲשֶׁר לְבֵית וְלְחֹמַת הָעִיר וְלְבֵית אֲשֶׁר אֲבֹא אֵלָיו וַיִּתֵּן לִי הַמֶּלֶךְ כִּיד אֱלֹהֵי הַטּוֹבָה עָלַי: (ט) וְאֲבֹא אֶל פְּחוֹזוֹת עֵבֶר הַנֶּהָר וְאַתְּנָה לָהֶם אֶת אֲגָרוֹת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח עִמִּי הַמֶּלֶךְ שְׁרֵי חֵיל וּפְרָשִׁים: פ

נחמיה אמר למלך שהוא עצוב כי העיר שבה קבורים אבותיו, חרבה ושעריה שרופים באש. הוא ביקש מהמלך רשות ללכת ליהודה, שם קבורים אבותיו, כדי שיבנה וישקם את העיר.

נחמיה צריך לשכנע את המלך שאין הוא מבקש לחזור לירושלים ולשקם את חומותיה ושעריה כדי להופכה ל"עיר מורדת", אלא כיון שיש לו כבוד לאבותיו. נחמיה הזכיר את עיר קברות אבותיו, כי על פי פירוש המלבי"ם, מקום קברות האבות היה יקר וקדוש בעיני הפרסים.

נשים לב שנחמיה קיבל את הידיעות על מצבה של ירושלים בחודש כסלו, אך הוא פנה אל המלך בחודש ניסן. עברו 4 חודשים עד שהוא תפס אומץ, וניצל הזדמנות לדבר עם המלך. מהחשד של המלך שנחמיה זומם לפגוע בו, אנחנו רואים עד כמה ארעי (זמני, לא בטוח) מצבו של אדם בחצר המלך, ואכן נחמיה חושש מאוד.

נחמיה ביקש תחילה אישור לעלות בעצמו לירושלים. אחר כך ביקש אגרות לשליטי האזור שיאפשרו לו לעבור, ולבסוף ביקש לקבל סיוע מפקיד המלך שייתן לו עצים לבנייה. המלך לא היה מוכן לוותר על נחמיה לצמיתות, וביקש מנחמיה לקצוב את זמן שהותו בירושלים. ההיתר שקיבל נחמיה הוא אם-כך זמני.

באופן בו ביקש נחמיה את רשות המלך לעלות לירושלים רואים אומץ, חכמה מדינית ואמונה בה: **אומץ**: שתי בקשותיו של נחמיה מחייבות **אומץ רב**: האחת, לעזוב את מקומו כשר המשקים של המלך, ובכך הוא רומז למלך שיש דברים חשובים מכדי לעמוד בפניו. השניה, לבנות את ירושלים ולהסתכן באשמת

מרידה במלך כפי שטוענים צרי יהודה בהמשך הפרק: **"מִה הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹשִׂים? הֲעַל הַמֶּלֶךְ אַתֶּם מִרְדִּים?"** (יט).

חכמה מדינית: א. מנצל הזדמנות מתאימה לדבר עם המלך. זה קרה 4 חודשים לאחר שקיבל דיווח מחנני.

ב. מרבה להשתמש במילה **"מלך"**. החזרה מעידה על תלותו הגדולה של נחמיה במלך, תלות המשקפת את מצבה של כלל האומה שלא הייתה עצמאית אלא משועבדת תחת העול של מלכי פרס (בניגוד לשיבת ציון בימינו שהגיעה השבח לאל לעצמאות מדינית). הוא גם אומר בתחילת דבריו: **"הַמֶּלֶךְ לְעוֹלָם יְהִיָּה"** (ג). יש במשפט גם חנופה וריכוך המלך וגם הכרה שהמלך הוא הסמכות העליונה במדינה ונחמיה הוא רק נתין שלו.

ג. מבקש את בקשותיו בהדרגתיות: תחילה רשות המלך לעלות, אח"כ אגרות מעבר ולבסוף רשות לקבל עצים לבנייה.

ד. לא ביקש רשות לבנות את חומת ירושלים, אלא לבנות את העיר עצמה, כדי שזה לא יראה מרד במלך.

אמונה בה': נחמיה אומר למלך: **"וְאַתָּה פֶּלֶל, אֶל-אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם"** (ד). רק לאחר שהתפלל לה', ביקש את בקשתו מהמלך. מלבי"ם אומר שתוך כדי דיבור עם המלך נחמיה התפלל שה' יעזור לו להצליח במשימתו.

פסוקים י-טו: הביקור הסודי של נחמיה בירושלים

נחמיה בירושלים רק שלושה ימים, וכבר הוא יוצא בלילה עם חבורה מצומצמת של נאמנים לסיור חשאי, המוסתר ממנהיגות העיר. מדוע בחשאי? כנראה נתקל בקשיים בתוך העם, מקרב מנהיגי העם המקומיים. היו לה גם קשיים מתוך לעם: הוא חשש מצרי יהודה, שונאי היהודים שראו בעין רעה את רצונו לעזור ליהודים בירושלים (פסוק י) והאשימו א העם במרידה (פסוק יט). במהלך הסיור גם הרחיב את הפרצות שבחומת העיר כדי שהעם ירגיש כמה חמור מצב החומה, ויתעורר לפעול ללבניית החומה. מטרת הסיור: לבדוק מה הצרכים הדחופים ביותר בירושלים.

פסוקים טז-יח: פניית נחמיה למנהיגי העם

נחמיה חזר מהמסע הלילי לאחר שהכיר את השטח ואת הצרכים ועמד מול נציגי המלכות ("הסגנים") וראשי הציבור, על מנת לשכנעם לפעול. כאן מתגלית לראשונה יכולתו כמנהיג לסחוף אחריו את הציבור ומנהיגיו. הוא משלב בדבריו שני עניינים:

החזרת הכבוד הלאומי: **"וְאָמַר אֲלֵהֶם אַתֶּם רֵאִים הֲרָעָה אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ בָּהּ אֲשֶׁר יְרוּשָׁלַם חֲרָבָה וְשִׁעָרֶיהָ נִצְתוּ בְּאֵשׁ לָנוּ וְנִבְנָה אֶת הַחֹמֶת יְרוּשָׁלַם וְלֹא נִהְיָה עוֹד חֲרָפָה."** הוא מעורר אותם לבנייה ומעורר את כבודם כציבור **"וְלֹא נִהְיָה עוֹד חֲרָפָה."**

הסמכות ממנה הוא שואב את כוחו: **"וְאָגִיד לָהֶם אֶת יַד אֱלֹהֵי אֲשֶׁר הִיא טוֹבָה עָלַי וְאַף דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר אָמַר לִי."** בפסוק זה בא לידי ביטוי השילוב המאפיין כל-כך את דמותו של נחמיה: כוחו יונק משני מקורות: שליחות מה' ושליחות מלך פרס. תגובת המנהיגים אכן מלמדת על הצלחתו: **"וַיֵּאמְרוּ נָקוּם וּבְנִינוּ וְנִחְזְקוּ וְנִבְנֶה לְטוֹבָה."**

פסוקים יט-כ: נחמיה מול לעג הצרים

כמו בימי בניית המקדש, המתוארים בספר עזרא, כך גם בימי נחמיה רבו הצרים. בימי זרובבל הם נאבקו על הפסקת בנין המקדש, ובפרקנו הם מתעוררים להפסיק את עבודת בניית חומת העיר. הם לעגו וביזו את נחמיה ואת היהודים ואמרו להם שפעולותיהם לא יצלחו. הם גם תכננו לתקוף את בוני החומה ולפגוע בהם.

נשים לב להדרגתיות בעימות בין נחמיה לצרים: תחילה הוא אומר שה' יעזור להם ואחר כך מדגיש שהם עבדיו של ה'. ולבסוף אומר להם שלא תהיה להם זכות להיות תושבי העיר.